

Hvert forår voksende indbyggertallet i Rønbjerg:

Tørvefolkene kom med koner og børn

A. Ottesen

A. Ottesen

*Der var altid arbejde til børnene i tørvene. Denne flok rejste tørv omkring århundredets begyndelse.
Foto:
Skive
byhistoriske
Arkiv*

AF ARNE SØRENSEN

Skaun er en lokalitet i nærheden af Rønbjerg.

Fra en bakke er der et godt udsyn ned over en mindre sø med indbydende blå vand. Men under den venligt udseende overflade er der et lag dynd, og det når 15 meter ned, siger folk, som har undersøgt forholdene.

I baggrunden en gruppe nåletræer, som bærer tydeligt præg af at de er plantet, men tæt på søen vokser løvtræer og buske i en tilfældig orden - sådan som naturen nu en gang har givet væksterne mulighed for at udvikle sig.

Over hele sceneriet hænger en fiskehejre og overskuer et uforstyrret domæne. Her høres kun vindens susen under de lyse sommerskyer, der står ind fra vest.

For et halvt århundrede siden var her ganske anderledes. Den nu så venligt udseende sø var den gang en tørvemose, hvor mænd arbejdede under hårde vilkår.

De skovlede dynd op i tipvogne, som stod på smalle spor, og som af heste blev trukket op til den nærliggende tørvefabrik, der hed Storeværk. Her dunkede en dampmaskine. Den trak en æltemaskine. Når dyndet var fortyndet godt med vand og blandt grundigt, blev den sluppet ud i andre tipvogne og kørt ud til de såkaldte læggepladser. Her blev indholdet tømt ud, tromlet og skåret ud i tørv.

Derefter var der kun at håbe på solskin. Var vejret, som fabrikanterne og deres arbejdere ønskede, ville en tørv været tørret i løbet af et par uger. Den blev rejst og senere stakket, og en dag hentede en vognmand hele herligheden. Nogle af tørvene blev solgt i nabolaget. Andre - og det var nok de fleste - blev sat på jernbanevogne på Rønbjerg Station og sendt ud over det meste af landet.

Der er tale om et stykke historie, men der er stadig folk, som husker den og har oplevet dette liv. En af dem er den nu 70-årige Egon Jeppesen, Vejlgårdvej 34, Rønbjerg.

DAMPFLØJTE INDELTE DAGEN

— Jeg er vokset op på en ejendom her i Rønbjerg på 12 tdr. land. Både min far og min mor arbejdede i tørvene, når der var sæson for det, og det gjorde jeg også fra jeg var seks år. Sådan var det da i øvrigt for de fleste børn i Rønbjerg.

— Fra min barndom husker jeg dampfløjten, der inddelte vor dag. Sirenehylet kom fra et af de nærliggende tørveværker. Den fløjtede tre gange om dagen - kl. 6.30 når arbejdet skulle begynde, med middagstid, når der var spisepause - og klokken 18, når der var fyraften.

Den lille Egon fik otte øre for hver gang han rejste 1000 tørv. Når det gik vildt til, var han i stand til at rejse 40.000 på en dag. Som 12-årig kom han ud at tjene, han har også arbejdet i brunkulslejer, men efter krigen vendte han tilba-

ge til Rønbjerg, og her havde han sæsonarbejde i tørvemoserne i 3-4 år.

— Der var mange tørveværker på denne egn den gang. Alene i Rettrup Kær kunne man finde 17 mindre værker, fortæller Egon Jeppesen. De fleste blev drevet af fabrikanter, som købte jorden af landmændene. Det var noget af et lotterispil, for man kunne ikke på forhånd sige, hvor godt et udbytte der kom ud af en jordlod.

— Sæsonen startede om foråret og sluttede om efteråret, men den prægede egnen året rundt.

Om vinteren havde landmændene således travlt med at fælde træer og lave stolper, der skulle afstive de spor, tipvognene kørte på. Når så det blev forår, blev sporene lagt ud, og man begyndte at pumpe vand ud af moserne.

— Og så kom tørvearbejderne. I de år, da der var mest gang i produktion, voksede indbyggertallet i Rønbjerg med nogle hundrede mennesker. De fleste tørvearbejdere kom fra Salling, og mange havde deres koner og børn med. De kunne også deltage i arbejdet med at rejse og stakke tørvene. Børnetallet i Rønbjerg Skole voksede kraftigt under dette sæson-arbejde.

FLYTTETE IND I HØNSEHUS

— *Hvordan betragtede man disse mennesker?*

— Vi opfattede dem nok som 2. rangs folk. Man kan ikke sige, de fyldte op i

kirken og missionshuset. Der var også nogen drukkenskab og slagsmål, men det var også kummerlige kår, de levede under. Mine forældre havde i nogle år et par tørvearbejdere i logi i sæsonen. Den ene af dem fik overdraget et gammelt hønsehus af min far. Det flyttede han ud til et af værkerne og indrettede det som bolig, så hans kone og børn kunne flytte hertil. Man kunne se mange skure, der var banket sammen af blikplader og andet tilfældigt materiale. Konerne lavede mad over et primusapparat, og bohavet var i øvrigt meget sparsomt. Nå, de var også først og fremmest kommet for at arbejde og indstillet på, at det meste af tiden skulle tilbringes i fri luft.

Egon Jeppesen husker ikke mere præcist, hvad folk kunne tjene ved at arbejde i tørvemoserne, men det var gode penge efter den tids forhold. Så gode - at en del landmænd på egnen havde svært ved at holde på deres karle, fordi de foretrak det bedre betalte arbejde i moserne.

Han husker også, at sæsonen hvert år sluttede med et stort gilde, hvor der blev serveret gammelt øl fra Breum Bryghus. Så rejste arbejderne og deres familier til de steder, de kom fra. Hvordan de klarede vinteren, ved han ikke, men flere måtte sikkert nøjes med understøttelse.

Nogle tjente ikke blot godt, mens de arbejdede i tørvene. De havde også sans for opsparing, og der er eksempler på, at

